

Telebista lokalak Euskal Herrian

E. ARANA / P. AZPILLAGA / B. NARBAIZA

Sarrera

Aldaketa garaiak bizi ditu telebista lokalak Euskal Herrian, Hegoaldean behinik behin¹. Duela hamasei-hamazazpi bat urte aitzindaria izan zen Plentzia Telebista emititzen hasi zenetik hona bilakaera gorabeheratsua izan du telebista mota honek gurean. Indar handiz sortu zen, baina komunikabide honen garapenean jarritako esperantzek laster egin zuten topo uste baino errealitate gordina goarekin. Garestia izanik prentsaekin edota iratiarekin alderatuta, gizarte ekimenek eta mugimenduek, baita euskararen ingurukoek ere, zailtasunak izan dituzte, salbuespenak salbuespen, telebista lokala euren komunikazio estrategietara biltzeko. Udalek, berriz, oso indar eta baliabide gutxirekin sustatu dituzte telebista lokalak: euskal udalek, gutxi batzuek izan ezik, ez dute inoiz gizarte-komunikaziorako joera handirik erakutsi, eta telebistagintzan beste inon baino ageriago geratu da hutsune edo ardura eza hura. Erakunde autonomikoen ere, EITB edo balizko nafar telebista bat eraikitzea lehenetsiz, bazter batera utzi dituzte telebista lokalak. Enpresa-ekimenak, bestalde, urriak izan dira: Euskal Herriko udalerrak ez dira biztanle kopu-

1 **Edorta Arana, Patxi Azpillaga eta Beatriz Narbaiza** EHUko Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultateko irakasleak dira.

ru handikoak, hiriburuak izan ezik, eta telebistaren merkatu lokalak zailak dira egituratzeko —arazoak beste telebista eskaintzen artean nabarmentzeko; arazoak baita hartze egokia ziurtatzeko, antenak egokitu egin behar baitira; entzuleria neurtzeko modurik eza—. Baldintza horietan gutxi izan dira telebista lokalean dirua inbertitzera auzartu diren euskal enpresaburuak. Bada, azkenik, telebista lokaletan gertatutako geldiuena eta oro har sektore honen azpigarapena Euskal Herrian esplikatzen duen beste faktore bat ere: legedi eza edo, hobeto esanda, legeen garapen eta aplikazio eza. Horrek ziurgabetasun handia ekarri du telebistagintza lokalera, eta ez du ez batzuen ez besteen ekimenak bideratzen lagundu.

Azken urteotan, ordea, berpiztu egin da telebista lokalekiko interesa. Lege-hutsunea aprobetxatuz komunikazio-taldeak (Vocento-Correo, Prisa...) indartsu sartu dira telebista lokaletan ere, krisiak jota zeuden estazioak erosiz edo berriak ezarriz, baina betiere haiek kateetan bilduz. Kablearen eta Interneten hedapenak, halaber, aukera berriak ekarri ditu programazio lokalak zabaldu eta hedatzeko. Lurrazalez emititzen ere han-hemenka jatorri ezberdineko ekimen berriak sortu dira, bizitasuna ekarri dutenak telebista lokalen eremura. Espainiako gobernuak, azkenik, telebista lokalentzako frekuentzia plana iragarri du; lizentziak, ordea, digitalean bakarrik emititzeko izango omen dira eta hartara telebista lokalek ezin izango bide dute aurrerantzean gaur arte bezala modu analogikoan emititzen jarraitu. Mugimendu hauekin guztiekin panorama berri bat ari da margotzen Euskal Herriko telebistagintza lokalean, eragile berriekin, helburu berriekin, joko arau berriekin, egitura berriekin, erronka berriekin.

Panorama hori nolakoa den ezagutzeko, «Telebistagintza lokalaren panorama Euskal Herrian» (Arana, Azpillaga eta Narbaiza, 2003) izeneko ikerketan landutako zenbait datu eta emaitza² aurkezten ditugu artikuluko honetan, funtsean Hego Euskal Herriko telebista lokalen egitura, ekonomia-oinarri eta lege-markoari dagozkionak.

Ezbairik gabe, telebistagintza lokalak aktore marjinala izateari utzi dio Euskal Herriko komunikazioaren ere-

muan. Baina bidean, tamalez, espazio lokalean jarduteagatik gertuko komunikazioaren eragile gisa zetxezkion zenbait ezaugarri ere galdu egin ditu. Izan ere, gertutasuna oinarri, esparru lokala, komunikazioaren ikuspegitik behintzat, aukera eremu bat bezala ikusi izan da betidanik, beste komunikazio mota bat eraikitzea posible egin zezakeena, estatu edo nazioarte mailako komunikabideek hedatzen duten komunikazio ereduaren aurrean. Aukera hori elementu ezberdinen gainean oinarrituko litzateke, hala nola hurbileko edukiak eskaintzeko ahalmenean, gizartearen nahi eta beharretara (komunikatiboak, linguistikoak, politikoak...) egokituagoak; edo baita gizartearen parte-hartzea komunikazio prozesuetan sustatzeko gaitasunean ere, ahotsa izateko aukera emanaz bestela komunikazioa jasotzera mugatuta dauden gizarte sektore eta taldeei.

Baina komunikabide lokalen aukerak tokian tokiko bizitza kulturala, politikoa eta ekonomikoa suspertzeko ezerezean gera daitezke, eta baita aukera zena mehatxu ere bihurtu, baldin eta haiek errepikatu egiten badituzte eremu zabalagoetako komunikazio egitura eta ereduak. Eta horixe da, zoritxarrez, neurri handi batean, Euskal Herriko telebistagintza lokalean gertatzen ari dena: euskara suspertzeko tresna baino gaztelania hedatzeko bidea bihurtzen ari baita, ahots berriak sustatzen baino komunikazioaren kontzentrazioa talde handien eskuetan areagotzen ari dena, eduki propioak eta gertukoak sortu eta hedatu baino estatu eta nazioarteko kateetako programak beste behin ere hedatzeko bidea. Zer testuingurutan gertatu da hau guztia? Zer-nolako aukerak daude prozesua berbidertzeko?

T elebista lokala Hego Euskal Herrian

Gaur egun, eta emisioa egiteko modu ezberdinak aintzat hartuta —lurrazaleko analogikoa, kablea eta Internet—, berrogeita hamarretik gora telebista lokal ditugu ikusgai Euskal Herrian, 1. taulan ikus daitekeen bezala³.

1. taula: Euskal Herriko telebista lokalen zerrenda

Araba (5)

<i>Izena</i>	<i>Nondik</i>	<i>Noiztik</i>	<i>Nola</i>	<i>Taldea</i>	<i>Audientzia potentziala</i>
Alava 7	Gasteiz	2002	Uhinez	Correo	228.921
Alto Nervión TV	Laudio	2000	Uhinez	Localia	45.000
Canal 58	Laudio	1998	Uhinez	Ez	20.453
Canal Gasteiz	Gasteiz	1996	Uh./Kab.	Localia	286.387
Televitoria	Gasteiz	1995	Uhinez	Cad. Local	228.921

Bizkaia (11)

<i>Izena</i>	<i>Nondik</i>	<i>Noiztik</i>	<i>Nola</i>	<i>Taldea</i>	<i>Aud. pot.</i>
Bilbovisión	Bilbo	2000	Uh./Kab.	Correo	1.100.000
Canal Bizkaia	Bilbo	1997	Uh./Kab.	Localia	1.000.000
Durango TB	Durango	2002	Uhinez	Ez	90.495
Ermuko TB (desagertua)	Ermua	1995- -2001	Kablez	Ez	6.000
Gran Bilbao TV	Bilbo	2000 2003	Uhinez	Ez	865.799
Plentzia TB	Plentzia	1987	Uhinez	Ez	3.643
Proyección TV	Bilbo	2000	Internet	Ez	-
Tele 7	Barakaldo	1989	Uh./Kab.	Ez	865.799
Telebilbao	Bilbo	1992	Uh./Kab.	C. Local	1.200.000
Urdaibai TB	Gernika	2002	Uhinez	Ez	30.000
Uribe Kosta TB	Sopela	2000	Uhinez	Ez	100.000

Gipuzkoa (16)

<i>Izena</i>	<i>Nondik</i>	<i>Noiztik</i>	<i>Nola</i>	<i>Taldea</i>	<i>Aud. pot.</i>
GoiTB	Arrasate	2000	Uh./Kab.	Ez	62.010
Goierri	Lazkao	2003	Uh./Kab.	Ez	63.510
Ikas TB	Donostia	1994	Uhinez	Ez	311.398
Jaitxiki TB	Zarautz	92-95 2001	Uhinez	Ez	21.078
Kaito TB	Azpeitia	1986	Uhinez	Ez	25.000
Kanal On	Andoain	1988	Uhinez	Ez	13.814
Kateberria	Eibar	1994	Uhinez	Ez	28.219
Localia Gipuzkoa	Donostia	2001	Uh./Kab.	Localia	311.398
Mendaro TB	Mendaro	2002	Uh./Kab.	Localia	1.500
Oarso TB	Oiartzun	1996	Uhinez	Ez	60.000
Teledonosti	Donostia	1994	Uh./Kab.	Correo	500.000
Telesko	Eskoriatza	1985	Kablez	Ez	3.925
Txingudi TB	Irun	1997	Uh./Kab.	Localia	85.000
Urnieteta TB	Urnieteta	1992	Uh./Kab.	Ez	5.518
Urola TB	Urretxu	1998	Uhinez	Ez	25.000
Zarauzko TB	Zarautz	1991	Uh./Kab.	Ez	28.000

Nafarroa (22)

<i>Izena</i>	<i>Nondik</i>	<i>Noiztik</i>	<i>Nola</i>	<i>Taldea</i>	<i>Aud. pot.</i>
Buñuel TV	Buñuel	1996	Kablez	Ez	2.387
C.L. de Funes	Funes	1997	Kablez	Ez	2.150
C.L. Mendavia	Mendabia		Kablez	Ez	3.568
C.L. Arguedas	Arguedas	1996	Kablez	Ez	2.278
Canal 4	Iruñea	1994	Uh./Kab.	Localia	500.000
Canal 6	Iruñea	2002	Uh./Kab.	Promecal	500.000
Canal Peralta TV	Peralta	1999	Kablez	Ez	4.602
Popular TV Navarra	Iruñea	2003	Uhinez	COPE	500.000
Ribaforada TV	Ribaforada	1999	Kablez	Ez	3.095
Tafalla TV	Tafalla	1996	Uhinez	C. Local	10.172
Tele Marcilla	Martzilla	1996	Kablez	Ez	2.337
Telecadreita	Cadreita	2001	Kablez	Ez	1.867
Telecaparroso	Caparroso	1996	Kablez	Ez	2.383
Telecascante	Cascante	1995	Kablez	Ez	3.900
Telefusti	Fustiñana	1996	Kablez	Ez	2.312
Telerrrebote	San Adrian	1996	Kablez	Ez	5.106
Ttipi-ttapa TB	Bera	1997	Uhinez	Ez	15.000
TV Cirvonera	Cintruenigo	1997	Kablez	Ez	5.313
TV de Milagro	Milagro	1996	Kablez	Ez	2.573
TV Villafranca	Alesbes	1996	Kablez	Ez	2.691
Valtierra TV	Valtierra	1996	Kablez	Ez	2.508
Xaloa TB	Elizondo	1997	Uhinez	Ez	20.000

Iparraldea (4)⁴

<i>Izena</i>	<i>Nondik</i>	<i>Noiztik</i>	<i>Nola</i>	<i>Taldea</i>	<i>Aud. pot.</i>
Angelu	Angelu	2000	Internet	Ez	-
Baiona	Baiona	2000	Internet	Ez	-
Kanaldude TB	Baigorri	2000- -2002	Uhinez	Ez	-
TVPI	Don. Lohizune	1999	Internet	Ez	-

Lehenengo begiratuan, zerrenda luzea dirudi aurrekoak, eta bat baino gehiago harrিতuta ere geratuko da jakitean halako telebista lokal kopurua dagoela Hego Euskal Herrian. Baina estatu mailan edo beste autonomia erkidego batzuetan dagoen telebista kopurua rekin alderatuta, alderantziz, laburtzat ere jo daiteke. Izan ere, AIMC elkar-teak 2002ko urrian argitara emandako erroldan, 897 telebista jaso zituen estatu osorako: horietatik 283 Andaluzian, 122 Valentzian eta 115 Katalunian leudeke, batzuk aipatzearren⁵. Berdin gertatzen da, 2. taulan erakusten

den bezala, telebista duen herri kopurua Hego Euskal Herrian dagoen udalerri kopuru osoarekin alderatzen badugu.

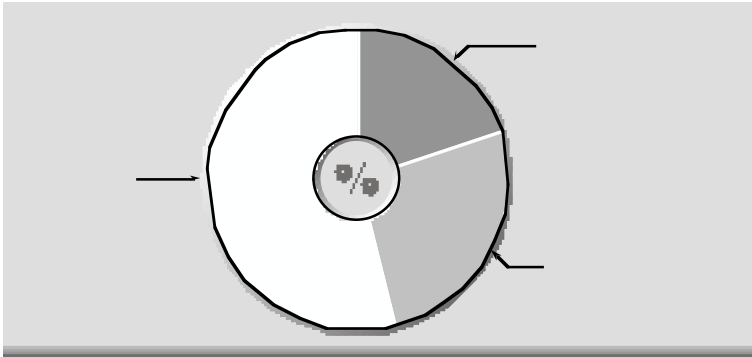
2. taula: telebista lokala duten udalerrien biztanleria

<i>Biztanleria</i>	<i>Udalerriak</i>	<i>Telebista duten udalerriak</i>	<i>Telebista duten udalerriak %</i>	<i>Telebista lokalen % segmentuko</i>
1-1.000	300	0	0	0
1.001-2.000	73	2	2,74	3,92
2.001-5.000	70	17	24,29	33,33
5.001-20.000	59	13	22,03	27,45
20.001-50.000	11	3	27,27	5,88
50.001-100.000	4	2	50	3,92
100.001-250.000	4	4	100	17,65
>250.000	1	1	100	7,84
<i>Guztira</i>	522	42	8,05	100

Taula horren arabera, Hego Euskal Herrian dauden 522 udalerrietatik 42tan bakarrik, alegia %8an, dago telebista lokalik; edo, bestela esanda, Hego Euskal Herriko udalerrietatik %92an ez dago oraindik telebista lokalik. Asko ala gutxi dira, orduan, Euskal Herriko telebista lokalak? Galdera horrek ez du hemen erantzunik, ez baitago parametro bat bakarrik zeinaren arabera neurtu kopuruaren egokitasuna. Izan ere, udalerri guztietan egon behariko litzateke berezko telebista lokalik? Ala gertuko komunikazioa benetan sustatuko duen telebista lokal sare sostengarria izatea litzateke erronka?

Edozein modutan, aurreko datuek ez dute esan nahi herri gehienetan telebista lokalik ikusten ez denik, ezta gutxiago ere. Alderantziz, nekez aurkituko da Hego Euskal Herrian telebista lokalik ikusten ez den herririk. Ez ordea, jakina, herriko bertako telebista, beste nonbaitekoa baizik. Hain zuzen ere, azken urteotan telebista lokal askok hedapen eremua zabaltzera jo dute gero eta indar handiagoarekin. Batzuetan eskualdera, eremu horrek Euskal Herrian duen izaera eta tradizioari jarraituz. Baina bestetan, hortik haratago, probintziaraino ere, 1. grafikoan erakusten den bezala.

1. grafikoa: telebista lokalen hedadura eremua

Ha reman zuzena dago udalerrietako biztanleria-kopuruaren eta bertan telebista izan ala ez izatearen artean. Hartara, mila biztanletik beherako herrietan telebistarik ez dagoela ikus daiteke. Aldiz, 50.000 eta 100.000 biztanle bitartekoetan, udalerrietatik erdietan dago telebista lokal propioa, eta 100.000 biztanletik gorakoetan, berriz, guztietan. Are gehiago, hiriburu ez diren herrietatik bitan bakarrik dago telebista bat baino gehiago. Hiriburuetan, aldiz, guztietan daude bi edo hiru telebista lokal. Egia da, zenbaki absolututan, herri txikietan daudela kokatuta telebista lokal gehienak (haien erdia inguru bost eta hogeimila biztanle dituzten udalerrietan), eta haien erreferentzia eta hedapen eremua ere lokala dela; baina diferentzia ikaragarriak daude horien eta besteen artean, bai hedapean, bai programazioetan, baita, nola ez, baliabide ekonomikoetan ere⁶.

Telebista lokalen emisio eremua zabaltzeko joeraren atzean arrazoi ekonomiko eta kulturalak daude aldi berean: telebistaren kostu eta finantza behar handiek horretara bultzatzen dute, batetik, eta eskualdeak zein probintziak biek hala biek badute gurean hedapen hura justifikatzeko moduko oinarri sozial eta kulturalik. Gaur egun, ordea, badago diferentziarik telebista mota batzuetatik bestetara: eskualdera zabaldu diren telebista gehienek kasuan eskualdea bera da, bere osotasunean, erreferentzia informatibo eta komunikatibo nagusia; alegia, eskualdeko telebista

bihurtu dira telebista lokalak, baina lokalen gertutasun ezaugamei eutsiz, gehienetan. Probintziara hedatzen saiatzen direnak, ordea, hiriburukoak dira ia guztiak eta hiriburuareferentzia informatibo nagusi duten telebista lokalak dira, probintziara arrazoi funtsean komertzialengatik hedatzen direnak; haientzat probintziaren errealitatea, komunikazio-erreferentzia moduan, marjinala da⁷. Hiriburuetako telebistek, probintziarako hedatze joera horrekin, gainera, baldintzatu egiten dute probintziako beste herrietan tokian tokiko telebista propioen garapena.

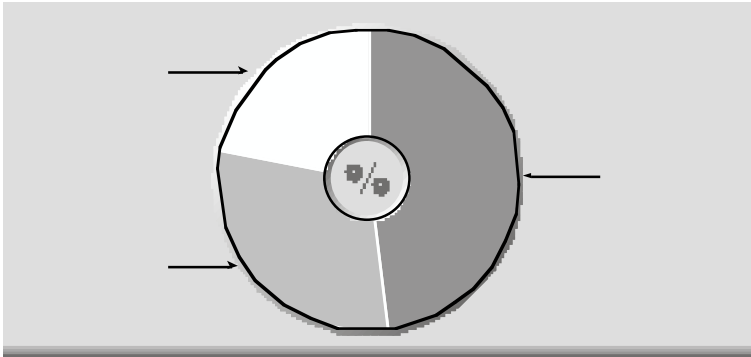
Transmisio moduak ere eragina du prozesu honetan. Hain zuzen, telebista lokal gehienek lurrazaleko emisio modu analogikoa darabilte haien seinalea hedatzeko, baina gero eta gehiago dira kablea ere erabiltzen dutenak horretarako, Euskaltel eta Retenavarraren Tenariaren hedapenez baliatuz. Konpainia biek hiriburuetako telebistak lehenesten dituzte, haiek guztiak ematen baitituzte, probintzia osorako hedapenarekin gainera⁸. Alde honetatik kableak lagundu egiten du hiriburuetako telebistek izaera lokala gainditu eta probintziarako hedatze estrategietan. Baina diferentziak egon dira Euskaltel eta Retenavarraren artean herrietako beste telebistei dagokienean. Izan ere, Euskaltel, hiriburuetakoez aparte, Zarautz, Eskoriatza, Urnieta eta Mendaroko telebista lokalak bakarrik eraman izan dituzte bere sarean, udalerriri haien eremu geografikoan, telebista horiekin mantentzen zuten harreman bereziari esker⁹. Arau baino salbuespena izan da orduan, orain arte, Euskaltelen jokabidea tokian tokiko telebista lokalak eramateari zegokionean, nahiz eta azken aldi honetan aldaketak antzematen hasi diren; horren adibide dira Goierri Telebistaren kasua —kablez emititzen hasi zena, lurrazalez baino lehen—, edota berriki GoitBrek sinatutako hitzarmena haren programazioa Debagoiena bailaran hedatzeko.

Retenavarraren Tenariak, berriz, jarrera irekiagoarekin, telebista kanal propioak ezartzeko aukera eskaini dio hainbat udalerriri, Erribera inguruko askok aprobetxatu egin dutena. Berezitasun honek azaltzen du halaber telebista lokalak, kopuru absolutuan, gehiago garatu izana Nafarroan beste herrialdeetan baino. Telebista lokal gehie-

nak dituen herrialdea izateaz gain, Nafarroako beste ezau-garia telebisten dispertsio geografikoa da, nahiz eta ho-rretan ere Erriberako kable telebista txikiek duten eragina berriro azpimarratu beharra dagoen. Gipuzkoan ere gara-pen dibertsifikatua izan du telebista lokalak, baina Biz-kaian eta Araban kontzentrazio izugarria dago hiriburue-tan, lurralde haietako telebista lokalen %70 eta %60 Bilbo Handian eta Gasteizen baitaude, hurrenez hurren.

Telebista lokalen izaera eta helburuak aztertzerakoan, Erriberako telebista kopuru altuak distortsionatu egiten du berriro ere emaitza, haiek publikoak baitira ia guztiak. Hartara, denak aintzat hartuta, telebista lokalen ia erdiak zerbitzu publikoaren arabera sortutakoak direla agertuko zaigu; alegia, zerbitzu publikoko telebista lokalak, etekin ekonomikoa bilatzen dutenen pare direla, 2. grafikoaan erakusten den bezala. Errealitatean, ordea, aintzat hartuta telebista txiki haien pisu erlatibo eskasa, pribatutasunak eta komertzializazioak askozaz pisu handiagoa du koadro honetako datuek adierazten dutena baino. Azterketa eko-nomikoaren atalean ageriago geratuko da ideia hori.

2. grafikoa: telebista lokalen izaera

Bi motako ekimenak bereiz daitezke zerbitzu publi-koko izatearen helburu duten telebista taldean: gizarte eragileetatik sortutakoak eta udalen ekimenetatik sortuta-koak. Lehenak 6 bakarrik dira: Plentzia Telebista (1987), Laudioko Canal 58, eta euskara hutsean aritzen diren Xa-

loa TB, Ttipi-ttapa TB, GoiTB eta Oarso TB. Udalen ekimemetik sortutakoetatik, Telesko, Mendaro TB eta Urnieta TB izan ezik, Nafarroako Erriberan kokatzen dira denak.

Enpresa izaeratik jaio eta errentagarritasun ekonomikoa bilatzen duten telebistak dira beste guztiak. Hala eta guztiz ere bereizketa argia egin daiteke multzo honetan bi ereduren artean: enpresaburu txikiek, sarritan autoenplegu gisa, sortutako ekimenak batetik, eta anbizio edo oinarri enpresarial zabalagoekin sortutakoak bestetik. Lehenengo taldea osatzen duten kanalen artean badago ezau-garri komunik: hirietatik kanpo kokatzen dira baina demografikoki biztanle gehiago dituzten udalerrri edota eskualdeetarako emititzen dute (Tele 7, Kateberria, Jai Txiki TB, Durango TB, Txingudi TB....)

Bigarren taldekoek, berriz, etekin ekonomikoaz gain kokatze estrategikoa bilatzen dute askotan¹⁰, eta estatu mailan aritzen diren komunikazio talde handiekin loturaren bat dute gehienetan. Hego Euskal Herriaren kasuan Vocento-Correo, Prisa eta Promecal taldeak dira nabarmentzekoak, eta haien ondoan Local Media telebista lokalen taldea da multzo honetan sar daitekeen laugarrena. Hauek sustatzen dituzten telebisten artean ere bada ezau-garri komunik, hala nola, hiriburuak lehenestea, katean jardutea eta gaztelania hutsean emititzea.

T aldeak telebista lokalean

Kateak osatzea eta komunikazio taldeak inolako kontrolik gabe sartzea izan dira azken urteetan espainiar estatuko telebistagintza lokalean jazo diren gertaera nagusiak. Menpeko telebista berriak sortuz, jardunean zeudenen kapitalean parte hartuz, programazio eta zerbitzu zentralizatuak eskainiz, mota eta hedapen ezberdineko kateak osatu dira estatu osoan zehar, batzuk estatu mailakoak eta beste batzuk erregio mailakoak. Ondorioz, irrati kateen egituraren antza hartuz, benetako sare paraleloa ari da eraikitzen, estatu edo autonomia erkidego mailako telebista kateen ondoan.

Nagusiak Localia-Pretesa, Vocento-Correo/Atlas-Une eta Local Media-Cadena Local TV dira. Hirurek estatu mailan dihardute (Kataluniaren salbuespenarekin, non Generalitatearen politikak estatu mailako kateen sarrera galarazi duen orain arte: Localiarekin lotuta telebista bakar bat dago han; beste kate estatalekin bat bera ere ez), eta konbinatu egiten dituzte telebisten kapitaletan parte hartzea eta programazioaren eskaintza zentralizatua.

Pretesa Prisa komunikazio talde ezagunaren filiala da (*El País* egunkaria, Ser irrati katea, Canal Plus katea, Digital Plus sateliteko plataforma...), zeinaren bitartez dagoneko estatu mailako 60 telebistetan baino gehiagotan parte hartzen duen, gehienetan tokian tokiko bazkideekin banatuz kapitala —normalean Ser katearen emisoretan ere parte hartzen dutenak—. Localia, berriz, taldeak erabiltzen duen marka da telebista lokalen artean 24 orduko programazio zentralizatua banatzeko. Pretesak parte-hartzea duen telebista guztiek ematen dute Localiaren programazioa, baina baita taldekoak izan gabe hartara afiliatuak direnak ere, betiere Localiak ezarritako baldintzen arabera (derrigorrez eman beharreko tartekak, tartekatu daitezkeen publizitate lokal tartekak...). Programazioa oso zabala da eta filmak, kirolak, telesailak, magazinak, dokumentalak eta albistegiak konbinatzen ditu. Hain zuzen ere, Localiaren berezitasunetako bat estatu mailako albiste programa estandarra eskaintzea da, irekian emititzen duten gainontzeko kate estatal eta autonomikoek euren albistegia ematen duten ordutegietan, eta kateko telebista guztiek derrigorrez eman behar dutena.

Vocento-Correo/Atlas-Une: Vocento taldeak, orain arte Grupo Correo Prensa Española izenarekin ezaguna zenak, 30 bat telebista lokaletako kapitalean parte hartzen du zuzenean, zeinei programak eta zerbitzu zentralizatuak eskaintzen dizkien —filmak, telesailak, dokumentalak, erreportajeak, publizitatearen komertzializazioa...—. Vocentok, halaber, parte-hartze garrantzitsua du Tele 5 telebistan, zeinarekin batera Atlas izena duen albiste zerbitzua gestionatzen duen. Atlas agentziak, berriz, Une izeneko programazio zerbitzua eskaintzen die telebista lokalei,

Vocento taldekoei zein afiliatu nahi duten guztiei, egunean 6 ordukoa, telesailak eta magazin arrosa konbinatzen dituen. Horrela bada programazio eta zerbitzu zentralizatu iturri ezberdinak dituzte Vocentoren telebistek —Vocento taldea bera eta Une—, eta Uneren bitartez Vocento taldeak bereak ez diren beste telebistetara eragina luzatzen du.

Local Media-Cadena Local ezberdina da. Izan ere, Local Media estatuko zenbait herritako telebista lokalen artean osatutako elkarte da (zehazki, Bilbo, Gijon, Toledo eta Mallorkakoak). Bilbon du burua taldeak, Telebilbaon hain zuzen ere, eta handik 24 orduko programazioa eskaintzen du satellite bidez, Cadena Local TV marka-izena erabiltzen duena. Katearen programazioak berezko produkzio zentralizatua —normalean Telebilbaok burutzen duena eta sorginak, astrologia, teledendak eta mota ezberdinetako magazinak biltzen dituen—, erositako kanpo produkzioa —normalean bigarren mailakoa— eta telebista ezberdinek trukean emandako programak konbinatzen ditu. Talde hori, hortaz, ez dago Espainiako inongo beste komunikazio talderekin lotuta; gehiago da telebista lokal komertzialen eremutik haietako batzuk Prisa eta Vocento bezalako taldeei emandako erantzuna, azken hauen sarreara dela-eta orain arte euren zen arloan. Gaur egun 40 bat telebistek ematen dute haren programazioa.

Talde edota kate hauez gain, beste batzuk ere aipa daitezke. Estatu mailako bokazioarekin, Popular TV, COPErena, gaur arte bost telebista dituen (Madril, nondik ematen duen seinale zentralizatua, Sevilla, Gibraltar, Errioxa eta Iruñea). Maila autonomikoetan, Televisión de Castilla y León, autonomia erkidego horretako 18 telebista biltzen dituen jabegoaren aldetik eta Uneren programazioa ere ematen duena; Canal 4 Castilla y León, autonomia erkidego berean diharduena, 12 estazioren bitartez; Flaix TV, Katalunian diharduena, katalanez, nahiz eta musika programazio zabala ematen duen, izen bereko irrati katearen egitura jarraituz.

Euskal Herriko telebista lokalei dagokienean, 3. taulan jasotzen dira kate eta taldeekiko dituzten harremanak.

3. taula: Euskal Herriko telebista lokalen harremanak komunikazio taldeekin

Loturak kateekin (programazioa)

<i>Katea</i>	<i>Telebistak</i>
Atlas-Une	Bilbovisión, Teledonosti, Alava 7 Televisión
Localia	Canal Bizkaia, Localia Gipuzkoa TV, Canal Gasteiz, Canal 4, Alto Nervión, Mendaro TB, Txingudi TB
Cadena Local	TeleBilbao, TeleVitoria, Tele San Sebastián, Tafalla TV

Loturak taldeekin (kapitala)

<i>Taldea</i>	<i>Telebistak</i>
Vocento-Correo	Bilbovisión, Teledonosti, Alava 7 Televisión
Prisa-Pretesa	Canal Bizkaia, Localia Gipuzkoa TV, Canal Gasteiz, Canal 4
Local Media	TeleBilbao, TeleVitoria, Tele San Sebastián, Canal 23
Euskaltel	Canal Bizkaia, Localia Gipuzkoa TV, Mendaro TB, Canal Gasteiz
Promecal	Canal 6 Navarra
COPE	Popular TV Navarra

Telebista hauek estazio guztien ehuneko handiegia ez badira ere —%28—, kualitatiboki oso esanguratsuak dira: hiriburuetako telebista guztiak¹¹, esan bezala emisio eremuen zabaltze joeratik probintzietara hedatzen direnak (Euskal Herriko biztanle guztiengana heltzen dira, hortaz); eta interes handiko gunetan (biztanleria, erreferentzia) jarduten dutenak (Laudio Araban, Irun eta Mendaro Gipuzkoan, eta Tafalla Nafarroan).

Taldeen sarrera ekarri duten operazioak azken lau urteetan gertatu dira gehienetan. Ia kasu guztietan konbinatu egiten dira parte hartzeko modu biak, alegia, parte-hartzea kapitalean eta katean emititzea. Oso kasu gutxitan dago kate-emisioa kapitalean parte hartu gabe.

• *Vocento-Correo/Atlas-Una*: talde honen estrategia probintzia edo erregio mailako multimedia taldeak osatzea izan da, haietako bakoitzak bere baitan euskarri ezberdinak biltzen dituelarik —egunkariak, irratia, doako prentsa eta publizitate-komertzializatzailea—. Euskal Herriko kasuan, Bilbovisión eta Alava 7 *El Correo* egunkariari lotuta daude, zeinak %80aren inguruko ehunekoarekin parte hartzen duen haien kapitalean; bietan Pausoka produkzio-etxeak parte hartzen du, %10 inguruko kapitalarekin, baita tokian tokiko bazkideek ere —Saski-Baskonia...— kapital ehuneko txikiagoarekin. Teledonosti, berriaz, *El Diario Vasco*-ri lotuta dago, zeinak ordea, ehuneko txikiagoan parte hartzen duen telebistaren kapitalean, %50; bertan akziodun lokal gehiago dago, izan ere, Teledonosti lehenagotik martxan zegoen telebista baita, baina Bilbo eta Gasteizkoa sortu berriak dira. Programazioari dagokionean, Una zerbitzua da katearen ardatza, nahiz eta, esan bezala, Vocentok berak ere aparteko programak eskaintzen dizkien bere bazkideei. Egitura bien arteko harremana estua da; izan ere telebista lokalak Atlas agentziaren oinarri logistikoa baitira, hari azpiegitura eta produkzio-zerbitzuak eskainiz. Gainera Corporación de Medios publizitate-komertzializatzaileak salmenta zerbitzu komunak eskaintzen dizkie, bai berezkoa, telebista kateari bera-ri zuzendua, baita taldeko beste medioekin integratuta ere.

• *Localia-Prisa-Pretesa*: Pretesaren estrategiak ere konbinatu egiten ditu kapitalean parte-hartzea eta programazio zentralizatua eskaintzea. Parte-hartzeak kapitalean minoritarioak dira (%20-%30) —Iruñeko Canal 4ren salbuespenarekin, non %51raino igotzen den—, eta horrek nagusitasuna ematen ez badie Prisa taldearen beste euskarriekiko integrazio garrantzitsua gertatzen da, behinik behin Unión Radio-Ser irrati katearekin, bai baliabide materialean baina bereziki giza baliabideetan¹². Bi bide erabili ditu Pretesak Euskal Herriko telebista lokaletan sartzeko: arazo ekonomikoak zituzten telebisten zorrak eta beregituraketa bere gain hartuz —Canal 4ren kasua, baina baita neurri batean Canal Gasteizena ere— eta telebista be-

rriak sortuz. Batean zein bestean, Canal 4ren salbuespenarekin, PNVrekin lotura estua duten bazkideak eta Euskaltel izan ditu lagun, haiek, gainera, gehieneko parte-hartzearekin. Bilboko Canal Bizkaian Sortu Komunikabideak delako elkarrekin kapitalaren %50etik gora du eta K-2000 produktio etxeak %8 inguru. Donostiako Localia Gipuzkoan, berriz, Instel Euskal 2000 delako elkarteak ere %50etik gorako parte-hartzea du eta Canal Gasteizen ere Sociedad Alavesa de Inversiones, Ediciones y Publicaciones Alavesas (*El Periódico de Alava* argitaratzen duena) eta Cegasa bezalako elkarteak dira gehieneko parte duten akziodunak. Elkarrekin guztiek lotura nabarmen eta ezagunak dituzte PNVrekin, eta askoren ahotan ibili zen baita ere alderdiaren usateko proiektua Prisaren laguntzarekin probintzia mailako multimedia alternatiboak eraikitzeko, Correo taldearen eredu jarraituz. Euskal Herriko Localia proiektuaren asmoa ere omen zen hiriburuetatik aparte, 30.000 biztanletik gorako populazio guneetara ere hedatzea, Irungo Txingudi TBrekin edo Mendaroko Telebistarekin egin duten bezala. Ordea, gauzak geldituta daudela dirudi, bai multimedia probintzialak sortzeko proiektuaren aldetik, bai hedapen territorialaren aldetik ere. Localiaren telebistek PNVrekin duten lotura harridura sortzeko modukoa bada, are harrigarriagoa da Euskaltelen presentzia kateko telebisten akziodunen artean. Egia da gutxieneko parte-hartzea duela guztietan —%8,5 Canal Gasteiz eta Canal Bizkaian, %20 Localia Gipuzkoan—, baina ez da erraza jakitea zer arrazoi estrategikok eraman duen Euskaltel bezalako euskal elkarte semipubliko bat —non EITBk parte-hartze zuzena duen, gainera—, Espainiako multimedia talde batekin elkarrekin gaztelaniaz jardungo duten telebista lokalak garatu eta hedatzeko. Harridura bera sortzen du Mendaro TB bezalako telebista publiko bat ikusteak —Udalarena baita %100ean— Localiaren gaztelaniazko programazioa ematen eguneko ia 24 orduan.

• *Local Media/Cadena Local*: Euskal Herriatik begiratuta Estatu mailako telebista talde honetatik nabarmentzekoa da bertako telebista bat, Telebilbao, dela haren burua. Telebilbao lotuta dago Radio Nerviñonekin, Euskal Herrian

irradi lizentzia pribatua lortu zuen lehenetako elkarte; gero Arabara hedatu zen (Radio Gorbea y Televitoria), bai eta Kantabriarantz ere. Orain Gipuzkoa (Tele San Sebastián) du helburu, bereziki maila autonomikoan publikitate-komertzializazio bateratua egiteko asmoarekin. Tafallako telebista ere afiliatuta dago kate honen programaziora. Telebilbao Euskal Herriko aitzindarietakoa da telebistagintza lokalean, eta telebista lokal komertzialen programazio mota baten eredu da: gaztelaniazkoa, noski, albigitegiei eta gertakizun lokalei garrantzia ematen diena baina emisioak osatzeko lotsarik gabe programazio merkea eta askotan —ez beti— maila baxukoa erabiltzen duena —teledendak, astrologia, sorginak, publiko portajeak dokumental gisara eskainiak...—. Katearen programazioa 24 ordukoa da, zeinetatik haren afiliatuek gutxienerako kopuru bat eman beharra duten: ordu erdi edo ordu beteko programa tarte batzuk eta bost minutuko publikitateko hiru tarte, guztira lau ordu t'erdi edo bost ordu. Alabaina, Telebilbao kenduta, kateko beste euskal telebistek ia oso-rik ematen dute kateko programazioa.

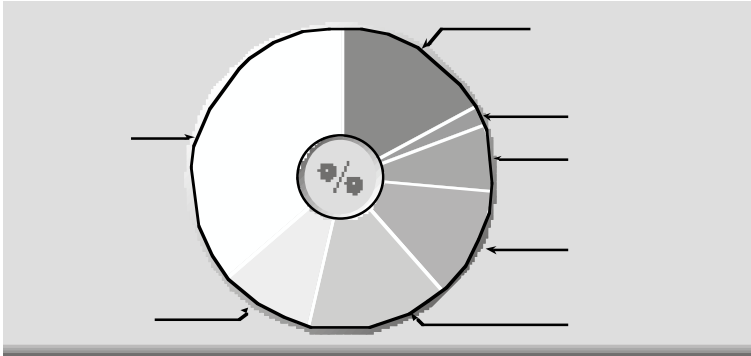
- Promecal/Canal 4 Castilla y León: Promecal Gaztela eta Leonen dauden bi telebista lokalen kateetatik baten sustatzailea da. Haren akziodun nagusia Gregorio Méndez enpresaburua da, Canal 6 Navarrako akziodun nagusia ICAL-Mediatel delako enpresaren bitartez. Gaztela Leongo Canal 4 katea eta Canal 6en arteko lotura telebistaren egitura eta irudian islatzen da: frankizia baten moduan Gaztela eta Leongo Canal 4k garatutako egitura eta irudia erabiltzen baititu Iruñeko Canal 6k. Honek ez du, ordea, katean jarduten haiekin. Programa aldetik eduki batzuen trukera mugatzen da harremana.

T elebista lokalen ekonomia

Ekonomia aldetik ere ezberdintasun handiak daude telebista batzuetatik bestetara, ia beltzetik zurirainokoa, ez bakarrik hiriburuko eta hiriburu ez diren udalerrietakoen artean, baita antzeko eremu geografikoetan dihardutenen

artean ere. Badira elementu batzuk distortsionatu egin dezaketenak errealitate ekonomiko horretaz eskainiko dugun irudia. Izan ere, telebista batzuek denbora gutxi daramate martxan eta euren egiturak eta kontuak ez ziren, datuak biltzerakoan, jarduera normala izango dutenaren adinakoak —Alava 7, Canal 6...—. Gainera, ez ditugu telebista guztien datuak izan eskura azterketa egiteko orduan. Berrogeita bat telebisten gaineko datuekin egin dira kalkuluak; baina horien artean telebista esanguratsuenak daude¹³.

3. grafikoa: telebista lokalen aurrekontuak 2001-2002 (eurotan)

Datu horien arabera, aurrekontuen espektroa ikaragari zabala da, hiru mila euro eta milioi t'erdi euro ren artean mugitzen baitira, 3. grafikoan erakusten den bezala. Alabaina, telebista gehienak —ia erdiak, %46— tarte baxuenetan daude: 60.000 eurotik beherakoetan, eta gehienak 30.000 eurotik beherakoan. Baliabide urritasuna handia da, hortaz, telebista lokal gehienetan, nahiz eta hemen ere aipatzekoa den Erriberako kanalek duten efektu desitxuratzaila (denak 30.000 eurotik beherako tarte horretan daude). Hala eta guztiz ere tarte horietan mugitzen diren telebistak ez dira bakarrik herri txikietakoak edo kable bidezkoak; badira baita tradizio luzeko hainbat kanal ere, inguru aberats eta jendetsuagoetan dihardutenak, hala nola Azpeitiko Kaito, Uretxuko Urola edo Urnietako Telebistak.

Beste muturrean, berriz, hiriburuetakoko eta taldeen parte-hartzea duten telebistak daude, diru kontuetan behinik behin aurreko telebistekin zerikusirik ez dutenak: ia guztiak 600.000 eurotik gorako tartean daude, eta milioitik gorako aurrekontua dute gehienek. Segmentu honetakoko telebista batzuen eta besteen artean antzeman daitezkeen diferentzietan, telebista bakoitzak diharduen inguruarekin baino lotura duten taldeekin eta martxan daramaten denborarekin dute zerikusia. Horrela urte batzuk daramatzatenak eta Vocento edo Localia taldeekin lotura dutenak dira aurrekontu handienak dituztenak, milioi t'erdi euro ingurukoak. Berriagoenak, berriz, hala Gasteizko Alava 7, nola Donostiako Localia Gipuzkoa edo Iruñeko Canal 6enak, maila baxuagoan leudeke oraindik, baina dagoeneko milioi bat euroren inguruan azken bi hauek. Local Mediarekin zerikusia duten Telebilbaok edo Televitoriak, berriz, aurrekontu baxuagoak dituzte, nahiz eta alde handia dagoen batetik bestera. Izan ere, Telebilbao izanik Local Media katearen burua, haren aurrekontua milioi bat eurora hurbiltzen da —hala eta guztiz ere Bizkaiko hiriburuan diharduten beste telebistena baino baxuagoa modu esanguratsuan; handien arteko bigarren mailan dagoen bakarra da—; Televitoria, berriz, oso urrun dago aurrekontu haietatik eta telebista pribatu txikien multzoan kokatzen da.

Telebista txikiak eta kateetara lotutako hiriburuetakoko telebistak alde batera utzita, hiru aurrekontu-segmentu geratzen dira, non beste telebista guztiak kokatzen diren —ez asko, egia esan, herena baino gutxiago, baina hauek ere esanguratsuak: euskaraz dihardutenak eta biztanle-kopuru esanguratsua duten inguruetan dihardutenak—. Batetik, 300.000 eta 600.000 euroren artekoa, non Deba goiena inguruko GoiTB, Irungo Txingudi Telebista eta Barakaldoko Tele 7 leudekeen batera, nahiz eta elkarrekin zerikusi gutxi izan telebista eredu gisa. Bestetik, 150.000 eta 300.000 bitartekoa, non euskaraz emititu eta zerbitzu publikoko izaera duten Ttipi-ttapa, Xaloea eta Oarso kokatzen diren, baina baita Durango TB ekimen pribatu komertziala ere; eta, azkenik, 60.000 eta 150.000 milako tar-

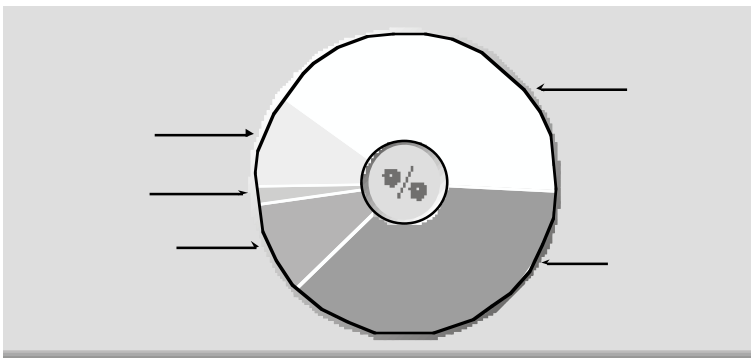
tea, non nagusi diren ekimen pribatuak: Televitoria, Kateberria, Urdaibai, Zarauzko TB edo Telesko.

Au rrekontuetan antzematzen diren desorekak are argiago nabarmentzen dira baldin eta aintzat hartzen bada milioi bat eurotik gorako aurrekontua duten 7 telebistek telebista lokalek darabilten diru guztiaren (13 milioi euro guztira, gutxi gorabehera) %71 gastatzen dutela, 600.000tik gorako zortziek %78 edo 300.000tik gorako hamaiketik %87.

T elebistagintza lokalaren finantzaketa

Telebista lokalek baliabide ezberdinak erabiltzen dituzte euren jarduera finantzatzeko. Garrantzitsuena, zailentzarik gabe, komertziala da, ez bakarrik telebista gehienek diru iturri hori dutelako finantzabide nagusi modura, 4. grafikoan erakusten den bezala, baizik eta horiek direlako, hain zuzen ere, aurrekontu handienak maneiatzen dituztenak. Berritzailea ere Nafarroako kable bidezko telebistek errealitatearen irudi okerra ematera eraman gaitzake, aintzat hartzen ez badugu haiek aurrekontu oso txikiak dituztela. Alde honetatik, okertzeko beldur handirik gabe esan daiteke finantzaketa publikoa ez dela telebista lokalen diru iturrien %15era ere heltzen.

4. grafikoa: finantzabide ezberdinen pisua telebista lokalen finantzaketan (publikoa/komertziala)

Finantzaketa komertzialaren barruan publizitatea da garrantzi handiena duen diru iturria. Harekin batera, produkzio-zerbitzuek eta programen salmentek ere pisua dute, taldeekin zerikusia duten telebistetan, behinik behin, non kontzeptu batzuetatik edo bestetatik talde barruko enpresen arteko fakturazioak telebistaren negozio zifraren erdira ere heltzen diren batzuetan. Ez dugu modurik izan publizitate kategorია —estatuko marka handiena, autonomikoa, lokala, publikoa, pribatua— eta gestio modu ezberdinak —zuzena, eskusibista, katean— bereizteko. Hori bai, okertzeko beldurrik gabe esan daiteke gero eta garrantzi handiagoa duela katean —eta taldean, telebista, irratia eta ahal denean prentsa ere konbinatuz— egindako komertzializazio moduak. Alde honetatik, kateetatik aparte emititzen duten telebista ertainek eta euskara hutsean dihardutenek zailtasunak dituzte euren baliabide komertzialak garatzeko, merkatu lokaletik haratago joateko, alegia.

Hala eta guztiz ere, azpimarratzekoa da atal honetan, kanal handi bezala izendatu ditugun telebista gehienak, komunikazio talde handiei lotutakoak, behinik behin, urrun direla oraindik errentagarri izatetik. Alderantziz, galera handiak dituzte haietako askok, telebista batzuen kasuan urteko aurrekontuaren erdira eta baita bi herenera ere heltzen direnak (eta horrek urteko 300.000 eurotik gorako galerak esan nahi du gehienetan, baina baita batzuetan 800.000 eurokoak ere, etengabeko kapital ekarpen berrien edo taldeen maileguen bitartez estali eta finantzatzen direnak). Arrazoi ezberdinak daude hori horrela izateko: iraganeko gestioaren ondorioak —Iruñeko Canal 4 edo Canal Gasteizen bezala, non Pretesa sartu aurretik egindako apustuak eta goitik jotako dimentsioak zama handia diren oraindik emaitza kontuetan—; merkatu lokalean sartu eta nabarmentzeko arazoak, baita antenizaziokoak ere, aurretik ondo kokatutako lehiakideen aurrean —Bilbovisión eta Canal Bizkaiaren kasuak, zeinek arazoak dituzten ondo kokatuta dauden Telebilbao eta Tele 7ri lehia egiteko—, berriki egindako ezarpen inbertsioen amortizazioaren pisua —Alava 7, Canal 6, Localia Gipuzkoa...—, edota inbertsioaren helburua ez izatea, epe labur eta ertainean

behintzat, errentagarritasuna lortzea, baizik eta taldea merkatu lokaletan estrategikoki kokatzea. Horrek taldeekiko are dependenteagoa egiten du telebistagintza lokala, haien helburu estrategikoen menpekoa, esan nahi baita erabakiak ez direla hartuko, egiturak ez direla antolatuko, konkurrentzia ez dela ezarriko merkatu lokalaren tamainara, baizik eta taldeen interes eta esanetara. Orain merkatu lokaletan kokatzea da garrantzitsua eta berdintsu samarra da horrek eskatzen dituen inbertsioak; bihar, ikusiko da.

Katean diharduten hiriburuetako kanalen ondoan badira baita, urteen poderioz, negozio eredu errentagarria garatu duten telebista handiak ere, hala Local Mediare n telebistak nola Barakaldoko Tele 7, programazio merkean eta euren merkatu lokaletan sarrera indartsua izatean oinarrituta. Telebista txikiek eta ertainek ere kostu eta sarrera egitura nahikoa orekatuak dituzte, betiere programazioaren kostua sarrera urrietara egokitzearen eta bekadunen esplotazioaren kontura.

Finantzaketa publikoaren iturri nagusia, berriz, udalak dira. Hauek modu ezberdinak darabiltzate euren diruak telebisten artean banatzeko: kasu gutxi batzuetan, zerbitzu publikoa kudeatzen duten enpresa komertzialei emandako kontraprestazio gisa —Zarautz, Urnieta...—, baina gehienetan gizarte-taldeei emandako laguntza zuzen modura —Erriberako telebistak—. Dirutza hori, ordea, esan bezala, ez da handia, eta Erriberako kanalak alde batera utzita, ez dira ezta ere asko udalen laguntza jasotzen duten telebistak: hamar guttura. Guztiarekin ere, telebistaren behar ekonomikoen ehuneko esanguratsua estaltzen dute gehienetan, hala nola GoiTB, Xaloa, Ttipi-ttapa, Oarso TB, Zarauzko Telebista, Mendaro, Plentzia, Urnieta eta Teleskoren kasuetan bezala —Azpeitiko Kaitori udalak ematen diona laguntza testimoniala baino ez da—. Hala eta guztiz ere, diferentzia handiak daude udal batzuek eta bestek egiten duten ekarpenen artean, Plentziako 5.000 edo Urnietako 30.000 eurotik, Oarsoaldea edo Goiena inguruko udalek ematen dituzten 200.000 eurotik gorako diru laguntzetara. Azpimarratzeko moduko datu bat: hiriburuetako udalek ez dute telebista lokalak laguntzeko diru partidarik.

Diru iturri publikoetan bigarrenak gobernu autonomikoak dira, Eusko Jaurlaritza eta Nafarroako Gobernu Forala, hain zuzen ere, hurrenez hurren, gehiagotik gutxiagora, emandako diru kopuruaren arabera. Biek ala biek, laguntza sistemak dituzte indarrean euskararen presentzia komunikabideetan sustatzeko, askoz hobeto hornitua, nola ez, Eusko Jaurlaritzarena (guztira 450.000 euro inguru telebista lokalentzat 2002 urtean), Gobernu Foralarena baino (100.000 eurora ez da heltzen telebista lokalera zuzendutako diru laguntza). Baina, ez batena ez bestearena ez dira nahikoak euskarari leku duin bat ziurtatzeko telebistagintza lokalean, programazioko atalean ikusiko den bezala. Egia da diru laguntza haiek ezinbestekoak direla euskaraz diharduten zenbait telebisten bizi-raupenerako, baino ez diote, ezta hurrik eman ere, euskarak arlo honetan dituen arazoei taxuzko soluziobiderik ematen. Diputazioen aldetik, berriz, eta harrigarria bada ere, idatzizko komunikabideetan eta teknologia berrietan euskara sustatzeko diru laguntza sistemak baitituzte indarrean, telebista lokalek ez dute diru laguntzarik jasotzen.

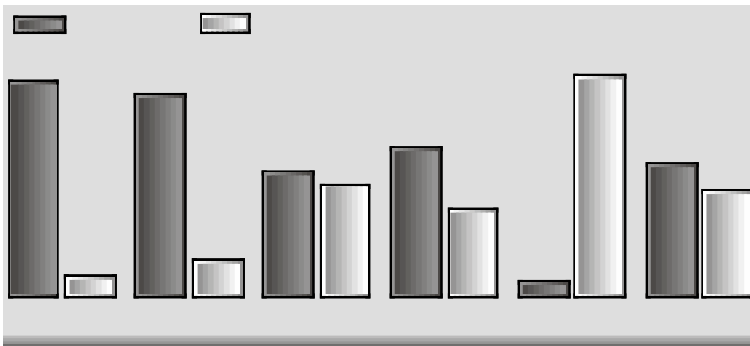
Euskal Herriko telebista lokalen programazioa

Orain arte esandako guztia leku pribilegiatu batean islatzen da, emisioetan eta programazioetan hain zuzen ere, telebista lokala sintonizatzean pantailan ikusten ditugun edukietan, alegia. Telebista bakoitzak berezko ezaugarri propioak ditu, jakina, ezberdina egiten dutena beste edozeinekiko, baina hala eta guztiz ere Euskal Herrian bost telebista lokal eredu bereiz daitezkeela uste dugu nahiko erraz, emisioen maiztasuna, emanaldien osaera, programazio-taularen eraikuntza, programen jatorria, difusioaren izaera (originala, errepikapena) eta euskararen erabilera konbinatzen dituzten moduaren arabera.

Lehenengo eta behin, kanal handi gisa izenda daitezkeenak, hiriburuetan eta haien inguruan kokatzen direnak (Barakaldoko Tele 7) leudeke. Bigarrenik, katean emi-

titzen duten telebista ertainak, emisio-esparru txikiagoetan aritzen direnak baina beraien programazioa eraikitze-rakoan komunikazio-taldeek katean ematen dituzten edukiak erabiltzen dituztenak (Alto Nervión, Mendaro TB, Txingudi TB, Tafalla TV). Hiru gaurrenik, euskara hutsean aritzen diren emandegiak, hizkuntza honen aldeko apustua egiteak programazioa goitik behera baldintzatzen baitu (GoiTB, Zarauzko TB, Oarso, Ttipi-ttapa, Xalao). Laugarrenik, kanal ertain-txikiak, esparru ertain eta txikietan aritzen direnak, taldeetako kateekin zerikusirik gabe, oso baliabide ekonomiko urriekin (Canal 58, Durango Telebista, Goierrri TB, Jaitxiki TB, Kanal On, Kaito TB, Ikas TB, Kateberria, Plentzia TB, Urdaibai Telebista, Uribe Kosta TB, Urnieta TB eta Urola TB). Azkenik, kablez bakarrik emititzen dutenak, gehienak Nafarroako Erriberan kokatutakoak eta, behin baino gehiagotan aipatu bezala, programazio ordu kopurua oso mugatua dutenak.

5. grafikoa: emanaldiaren osaera: programak versus karrusela

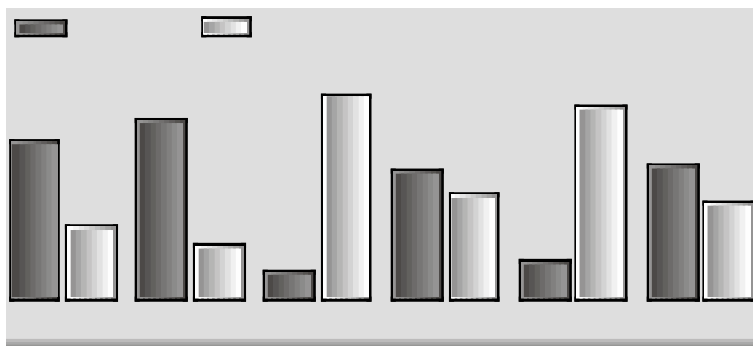
Telebista lokalen berezko izaerari dagokion emisio edo programazio mota produkzio propioa da, dudarik gabe, bertatik bertarakoa. Hori dela eta, tradizionalki asko izan dira, baliabideen urritasunagatik hain zuzen ere, noizean behin eta bakarrik eguneko tarte batzuetan emititzen zuten telebista lokalak. Baina hedapen eremua zabaltzera jo duten bezala, emisio ordutegia luzatuz ere joan di-

ra, eta gaur egun, telebista lokal gehienak emisio iraunkorrekoak eta maiztasun handikoak dira, Nafar Eriberako kanalaren salbuespenarekin, zeinek herriko jaietan, gabonetan ala hauteskunde garaietan bakarrik emititzen baitute (Buñuel, Funes, Arguedas ala Fustiñana).

Emisio ordutegien luzatze orokorrak, askotan eguneko 24 ordutaraino, estrategia ezberdinak garatzera eraman ditu telebista lokalak. Batzuek, euskaraz dihardutenek eta kablez emititzen dutenek, telebista-saio arrunt edo ohikoez gain karusela¹⁴ deitu izan dena erabiltzen dute emisioa osatzeko, 5. grafikoan ikus daitekeen bezala. Karruselaren izaera informatiboa, publizitarioa, denbora-pasakoa ala kanalaren identifikagarri izan daiteke, baina dudarik gabe telebista lokaletan emisioen betegarri gisa duen erabilera azpimarratzekoa da.

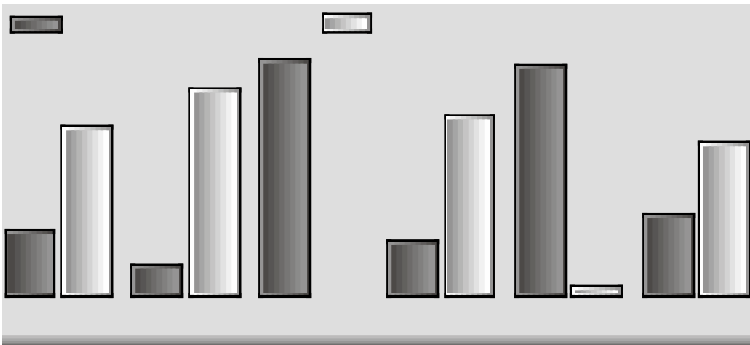
Emisio orduak osatzeko erabiltzen den beste sistema saioen errepikapena da. Errepikapena edo multidifusioa ohikoa da, dagoeneko, baita estatu mailako kanal orotariko arruntetan ere, baina telebista lokaletan maila altuagoa du, nola ez, hauen produkzio gaitasuna eta programak eskuratzeko ahalmena haiena baino askozaz txikiagoa baita. Arlo honetan ere, diferentzia handiak daude katean eta horietatik aparte diharduten telebisten artean, 6. grafikoan ikus daitekeen bezala. Haien errepikapen maila azken hauena baino askoz apalagoa da, baliabide gehiago eta programa iturri sendagoak dituzte-eta.

6. grafikoa: errepikapenen gestioa

Baina emisio orduak betetzeko gero eta garrantzi handiagoa hartu duen baliabidea kanpo produkzioa da, 7. grafikoan jasotzen den bezala. Euskarazko kanalak eta kablez bakarrik emititzen dutenak salbuespen dira, ia programazio guztia eurek egindakoa baita. Beste guztietan, ordea, kanpo produkzioa da nagusi, askogatik gainera. Hori bai, jatorri eta izaera ezberdinekoa katean emititzen duten telebistetan eta bestetan.

7. grafikoa: barne versus kanpo produkzioa

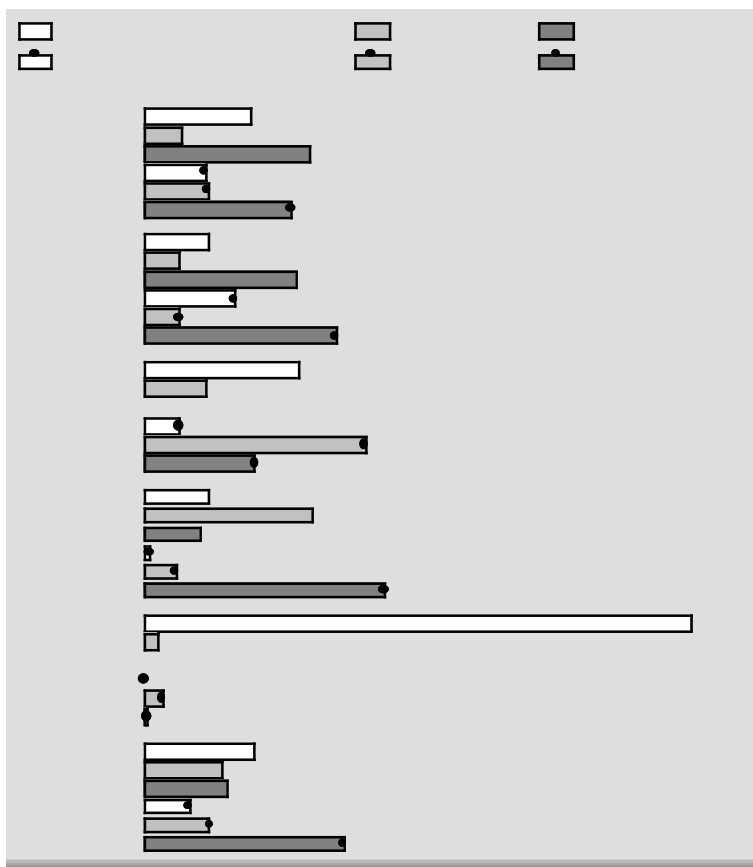

Aspaldikoa da telebista lokal askoren joera sorginak, 906ak eta teledendak bezalako saioak emateko, merkatu lokaletatik jasotako diru sarrerek osatze arren. Baita sateliteko kanalen berremisioak (MTV, Eurosport...) egitekoa ere, emisio orduak ia kosturik gabe osatzekoa, edota, noizean behin, kate estataletan, irekian behintzat, ikusten ez diren moduko programak (film pornografikoak, adibidez) ematekoa ere, nabarmentzeko. Zailagoa izan dute, ordea, telebista hauek, baliabide ekonomikoaren ezagatik hain zuzen ere, programazio merkatu arruntetatik programak lortzea (filmak, dokumentalak, kirol emanaldiak...).

Hiribunurako telebista handiek bakarrik lortzen zizuten halakoak, baina betiere kalitate eta maila baxukoak. Orain, ordea, kateek, finantza ahalmen handiagoari eta komunikazio taldetan integratuta egoteari esker, posible dute mota hartako programak, baita lehen mailakoak ere, eskuratu eta eskaintzea. Are gehiago, komunikazio taldeek

modu berri bat aurkitu dute telebista lokaletan taldeko beste kanaletan —Tele 5, Canal + eta kanal tematikoak— emandako produktuak amortizatzeke.

8. grafikoa: Euskal Herriko telebista lokalen programazioa generoen arabera

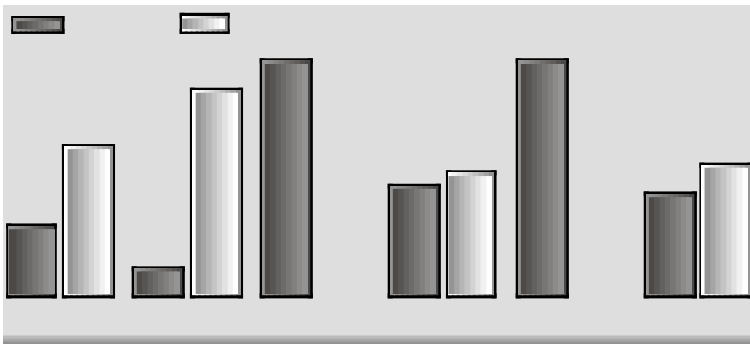

Telebista batzuek eta besteek emisioak osatzeko eta programazioaz hornitzeko moduetan dituzten ezberdintasunak programazio ereduetan islatzen dira ondo baino hobeto, 8. grafikoa erakusten den bezala. Telebista handiek, oro har, baita kateetan integratutako ertainek ere, askozaz programazio zabalagoa eta estandarragoa eskaintzen dute, ia estatu mailako telebistenaren parekoa, azpimarratzekoa

delarik haietan fikzioak duen pisua. Telebista ertainetan, beriz, beste programa genero batzuek dute lehentasuna, hala nola gainontzekoak deitu ditugunak edota kiroletakoak, batzuk zein besteak satelitetik edota telebista lokalentzako hornitzaileetatik (sorginak, teledendak...) eskuratutakoak. Euskarazkoetan eta kable bidezkoetan, beriz, informazioa eta miszelanea deitu ditugunak dira nagusi, barne produkzioan oinarritzearen ondorio. Informazioa da eredu hauetan, barne produkzioan oinarritutakoetan alegia, programazioaren ardatza; hura laguntzen, mota ezberdineko saioak, magazinak, kirol saioak, erreportajeak..., betiere kanal bakoitzaren produkzio-lantalde eta baliabide ekonomiko eta teknikoaren funtzioan.

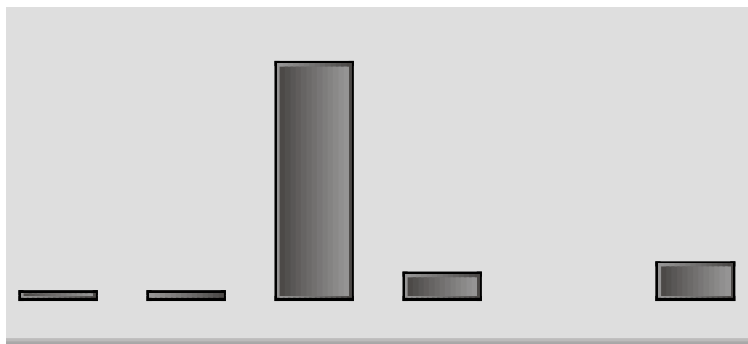
Nabarmenezkoa da Euskal Herriko telebista lokalek erakusten duten autonomia falta ikaragarria euren programazioak finkatzerakoan. Programazioaren parte handia kanpoan finkatzen da, 9. grafikoan ikusten den bezala. Kanal handietan %30a da estazioak berak erabakitzen duen programazio parte; kateetan integratutako estazio ertainen kasuetan gora egiten du ehunekoak nabarmen, %89raino; baina kateetan integratu gabe dauden kanal ertainetan ere gero eta handiagoa da kateetako berremisioekin osatutako parte, programazioaren %52a hain zuzen ere. Berriro ere euskara hutsean diharduten kanalak eta kable bidez bakarrik emititzen dutenak dira jokabide honetatik aldentzen direnak, eta %100ean eurek osatua da programazioa.

9. grafikoa: emisioaren autonomia: kanalak erabakia versus katean

Egitura honetan euskara da inongo zalantzarik gabe kaltetuen atera dena. Izan ere, euskararen presentzia telebista lokaletan hutsaren hurrengo da, 10. grafikoan jasotzen den bezala.

10. grafikoa: euskararen pisua Euskal Herriko telebista lokaletan

Euskara hutsean diharduten kanaletan, euskara sustatzeko eta euskararen normalkuntzarako tresna gisa jaiotzen diren telebistetan du, hain zuzen ere, nola ez, lekua euskararak. Kanal ertainetan, ordea, oso txikia da euskararen lekua, %10ekoa batez beste, nahiz eta ezberdintasun inportanteak dauden telebista batzuetatik bestetara, %60tik gora euskaraz emititzen duen Urdaibai TBtik, adibidez, %15era baino helduz ez den Durango TBra, hain zuzen ere —nahiz eta azken hauek ere ahalegin handiak egiten ari diren euskarari leku zabaltzeko—. Handietan eta katean jarduten duten ertainetan, berriz, ia ikusezina, edo hobeto esanda, entzunezina da euskara. Batzuetan euskara ez da aintzat hartua izan ere egin, hala nola, Vocento-Correo taldearen telebistetan edota Local Mediarenetan (ez bada hamaikagarren aldiz *Bai horixe* aspaldiko saioa emateko). Localiarretan, jarrera ezberdinak dituzte: hutsa Bilboko Canal Bizkaian eta Iruñeko Canal 4n, goizeko tarte bat eskainiz Gasteizko Canal Gasteizen eta eguerdiko albistegia euskaraz emanez Donostiako Localia Gipuzkoan. Iruñeko Canal 6k, aldiz, albistegi guztietan euskarazko laburpena ematen du. Kateetara lotutako ertainetan, berriz, kate

programazioak ito egiten du erabat Mendaro TBk ekoizten duen berezko euskarazko programazioa; bestetan, anekdotikoa da euskara.

Orain arte programazio eta emisio datuen gainean egindako irakurketak hainbat ñabardura eta puntualizazio eskatzen ditu, ordea, egindako argazkiak errealitatea modu zuzenean islatuko badu, programen produkzioari dagokionean, behinik behin. Kanal handiak, ikusi den bezala, kanpo produkzioan oinarritzen dira euren programazioaren parte zabalena osatzeko. Alabaina horrek ez du esan nahi gutxi produzitzen dutenik beste telebistekin alderatuta. Alderantziz, ordutan, kopuru absolutuan, kanal handi haien produkzioa zabalagoa da, askotan, euskaraz jarduten duten kanalena baino, zeinen programazioa %100ean den etxe barruan ekoiztua. Ezberdintasuna errepikapenetan eta karruselaren erabileran dago. Izan ere, produkzio kopurua gehiago dago lotuta telebisten baliabide ekonomikoekin, katearen parte izan edo ez izatearekin baino. Alde honetatik, esan behar da telebista handiek eguneko lau eta sei ordu bitartean ekoizten dituztela —telebista lokalen produkzio eredu klasikoa jarraituz: albiste-gaiak eta mota ezberdinetako magazinak (kirolak, gizarte-gaiak, herriko jendea...)—, baina berezko produkzioaren maila altuago hori kanpo produkzioaren ur askozaz sako-nagoetan urtzen dela.

Kateekin lotuta dauden kanal ertainetan, berriz, asko jaisten da programen produkzio maila: batzuetan ez dago barne produkziarik, eta, dagoenean, eguneko albistegieta-
ra mugatzen da, zeinari kasuren batean magazin edo erre-
portajeren bat ere gehitzen zaion.

Kateekin zerikusirik ez duten kanal ertainen artean, ezberdintasun handiak daude produkzioari dagokionean. Gutxi batzuetan ez dago halakorik eta emisio guztia kanpo programazioekin (satelitea, teledendak...) osatzen da. Zenbaitetan, ez dago egunez eguneko produkzio berririk: astein bi edo hiru programa osatzen dira —luzera ezberdinekoak, bi ordukoak edo—, herriko albiste eta errepor-tajeekin. Gehienetan, ordea, eguneroko albistegiak egiten dira, batzuetan modu ezberdinetan ekoiztutako beste mo-

tatako programekin osatzen direnak —normalean magazinak—; oso gutxitan gainditzen da eguneko hiru orduko produkzioa.

Euskarazko telebistetan ere ezberdintasun handiak daude telebista batzuetatik bestetara. Alde batera utzita ka rusela, zeinak garrantzia handia duen telebista haue-
tan, GoiTB nabarmentzen da, telebista handien adinako produkzio mailarekin. Bestetan, eguneko ordu t'erdi edo bi ordukoa da eguneroko barne produkzioa, betiere albiste-
tegi eta magazin-erreportajetan zentratua.

Kateen artean ere badago diferentziarik programazioa finkatzeko autonomiari dagokionean. Localiaren kate eskaintza 24 ordukoa da eta hiruetatik bera da, agian, gehien lotzen dituen bere menpean dauden kanalak: informatibo estatala eman beharra, katean emandako programazioak gero eta emisio tarte zabalagoak hartzea, berezkoaren errepikapenen kontura... Local Mediaren kate emisioak ere 24 ordukoak dira, baina derigo-
rez eman beharreko tarteak laburragoak dira, nahiz eta Telebilbao alde batera utzita, Euskal Herrian kateak dituen beste telebisten produkzio ahalmena hain den txikia ezen ia emisio guztia katekoa baita; eta bere ezaugarri nagusia programazioa osatzeko moduan badago ere, bazkide diren kanalen arteko trukeak garrantzia baitu hartan, gureari dagokionean behintzat ez dago halakorik, lehen aipatutako arrazoi berbera dela eta. Vocento-Correo taldearen kasuan, kate-programazioa laburragoa da eta malguagoa haren erabilera (errepikapenak), baina, esan bezala, Vocento-Correo taldeak kate antolaketatik kanpo ere eskaintzen dizkie programak bere taldeko telebistei.

T elebista lokalen gaineko legedia

Garapen hau guztia, esan bezala, lege-hutsune izugarri baten erdian gertatu da, gehiegi luzatu dena seguru-
enik baita haren arduradun nagusia izan den Alderdi Popu-
larrarentzat ere. Izan ere, egoerak ez zion, dagoeneko, mese-
derik egiten telebista sistema orokorraren garapenari —zer

esanik ez telebista lokalaren eredu sozialari, baina horrek ez zion PPri gehiegi axola—, eta, gainera, Localiarena bezalako garapenak kalte egin ziezaiokeen PPren interesei telebistan. Hori dela eta Madrilgo PPren Gobernuak telebista lokalaren marko juridikoa berregiteari ekin zion 2002re n amaiera aldera; hori bai, berezkoa zuen modu nahasian eta helburu politikoetara makurtuta jarraituz.

Egia esan, telebista lokalak araupetzen zituzten legeak aspaldi eman ziren, bai behintzat estatu mailan, baita Nafarroan ere. Baina lege horiek ezarri eta garatzea ahalbidetuko zuten tresna teknikoa eta borondate politikoa ez dira, duela gutxi arte behintzat, egon. Madrilgo Gobernua horretara jarri denean, ordea, egiturazko aldaketak ekarri ditu telebistagintza lokalaren itxuraketan, eta muriztu ere egin ditu erakunde autonomikoen eskuduntzak arloaren gainean.

Hain zuzen ere, 1995ean, Espainiako Alderdi Sozialistak, Estatuko agintaritzatik kanpo geratu baino lehen, telebista lokalak araupetuko zituen legea eman zuen —abenduaren 22ko 41/1995 Legea—, eta handik gutxira, Nafarroako Gobernu Foralak ere aurrekoaren ildo beretik jarraitzen zuen lege autonomikoa onartu zuen. Lege haietan ezartzen zen telebista lokal eredia gustukoa izan ez eta Alderdi Popularrak nahiago izan zuen *laissez faire* motako politika egitea, egiten uztea, alegia. Hartara, telebista lokalen lizentziak emateko prozedura zabaltzea ahalbidetuko zuen Frekuentzien Plan Teknikorik ez zuen egin eta merkatuaren jokoaren esku hutsetan utzi zuen telebista lokalaren garapena. Izan ere, 41/1995 Legean ezartzen zen ereduak, ordu-ra arteko Kataluniako esperientzian oinarritua neurri handi batean, ukitu sozial eta progresista nahiko nabarmenak zituen, ez zirenak batere ondo egokitzen Alderdi Popularrak bultzatzen zuen ikuspegi liberalizatzailearekin. Bestek beste, honako irizpideak ezartzen zituen lege hark:

- Telebista lokalaren zerbitzu publiko izaera, nahiz eta kanalen gestioa publikoa zein pribatua izan zitekeen.
- Emisio eremua, udala; hortik gaindikoek udalen arteko hitzarmena eta autonomia erkidegoaren baimena beharko lituzkete.

- Udal bakoitzeko gehienez kanal bi; hala izatekotan, haietako bat publikoa izan beharko litzateke.

- Katean emisio denboraren %25etik gora emateko debekua; ezin, ezta ere, jabego bereko katetan bildu telebista lokalak.

- Lizentziak emango zituen agintea, autonomia erkidegoa, udalen eskakizunen arabera eta estatuak ezarri beharreko Plangintza Teknikoaren baldintza teknikoaren pean (autonomia erkidegoek aukera izango lukete berezko baldintza kualitatiboak ezartzeko, enpresari, programazioari, produkzioari edota hizkuntzari legozkiekeenak hain zuzen ere, baina betiere estatuak ezarritako oinarritzko marko legal orokorraren baitan).

- Plangintza ezarri bitartean, 1995 urteko urtarrilaren 1a baino lehen noizbait emititu zuketena telebistek euren emisioekin jarraitzeko baimena izango lukete; gerora, lizentzia lortuz gero bakarrik¹⁵.

Orain arte egin dugun azterketak erakusten duen bezala, lege hartan aurreikusten zen eredutik baino oso bestelako bideetatik joan da telebista lokala, behintzat Hego Euskal Herrian.

Esan bezala, 2002 urtearen amaiera aldera hasi zen aldatzen Alderdi Popularra telebista lokalaren marko juridikoa, hain zuzen ere, 2003ko aurrekontuak laguntzen zituen 53/2002 Neurri Fiskal, Administratibo eta Gizarte-erlaken Legearen bidez. Arau honekin egiturazko aldaketak ezarri zituen telebista lokalen egitura eta marko juridikoan. Haren arabera, telebista lokala digitala izango zen, alegia, telebista lokalaren lizentziak teknologia horrekin bakarrik emititzeko emango ziren. Emisio eremuari zego-kionean, probintzietako hiriburuetan bakarrik ziurtatuko zen emisio-kanala egotea, eta espektrorik balego, baita 100.000 biztanletik gorako hirietan ere; azkenik, baina betiere frekuentzien disponibilitatearen arabera, aintzat hartuko zirela ere agintzen zen, autonomia erkidegoek hala eskatuz gero, 25.000 biztanle edo 25km²-ko zabalera-tik gorako udalen arteko eremuak. Telebista lokalaren lege berrituarekin, halaber, ez zen kateak osatzea eta katean emititzea galaraziko: haien gaineko kontrola autonomia

erkidegoek izango zutela esaten zen, baina kate-emisioek autonomia ezberdinetako estazioak bilduko balituzte, orduan kontrola estatuarena izango litzatekeela xedatzen zen. Demarkazio bakoitzean jardungo zuen telebista kopuruaz ez zen ezer esaten; hartara kanal digital bakoitzak eskainiko duen kapazitateak finkatuko zuen muga (gaur egun lau omen dira kanal digital bakoitzean kabitzen diren emisioak). Legeak zekarren beste aldaketa garrantzitsua honako debekua zen: eremu geografiko berean ikusiko ziren maila ezberdinetako lurrazaleko telebisten kapaletan aldi berean parte hartzekoa. Lege-xedapen horren arabera elkarte bat ezingo litzateke aldi berean bazkide izan estatu mailan eta maila autonomikoan edo lokalean jardungo zuten lurrazaleko telebista ezberdinetan; ezta ere telebista autonomiko batean eta erkidego bereko telebista lokal batean edo udal eremu bereko bi telebista lokaletan. Azkenik, lizentziak emateko prozedurak irekitzeari bide emango zion Telebista Lokalaren Plangintza Teknikoa egiteko egutegia eta moduak ere finkatzen ziren, zeinaren arabera autonomia erkidegoek, arestian aipatutako irizpideak jarraituz, espektroaren erreserba edo demarkazio-proposamena egin beharko lioketen gobernu zentralari, nahiz eta azken hitza betiere Zientzia eta Teknologiarren Ministerioari legokiokeen.

Aldaketa hauek ezinegon handia sortarazi zuten mota guztietako telebista lokaletan. Txikiek eta gizarte-helburukoek mehatxupean ikusi zuten haien jardunbidearen oinarri garrantzitsua den udal edo eskualde eremua, hiriburuetako telebista komertzial indartsuen mesedetan. Prisa eta Vocento taldeek ere, ordurako estatu mailako kateetan parte hartzen baitzuten, mehatxupean ikusten zituzten telebista lokalean egindako inbertsioak. Eta, edozein kasutan, guztiek onartezintzat jotzen zuten telebistaren digitalizazioa maila lokaletik hasia —jendeak deskodetzailerik ez duenez oraindik ezin izango ditu telebista lokalak ikusi—, eta askok ezinezko ere ikusten zuen digitalean emititzen hasteko egin beharreko inbertsioei aurre egitea.

Gauzak horrela, pasa den urteko amaiera aldera, berri ere estatuaren aurrekontuak —oraingoan 2004koak—

laguntzen dituen Neurri Fiskal, Administratibo eta Gizarte-arlokoen Legea erabiliz (63/2003 Legea), berriro moldatu zuen gobernu zentralak Telebista Lokalen Legea, eskakizun haietako batzuei erantzunez baina orokorrean talde handien presioari amore emanaz. Hona hemen aldaketa nagusiak:

- Telebista lokalentzako lizentziak digitalean emititzeko emango badira ere, bi urteko luzapena (2004ko urtarilaren 1etik hasita) emango zaie haien hartzaileei modu analogikoan emititzen jarraitzeko.

- Telebista lokalak berezko programen gutxieneko emisio-denbora batzuk betetzera behartuko dira: 4 ordu eguneko eta 32 asteko; ez dira, ordea, telebistako programa gisa aintzat hartuko honakoak: irudi finkoen emisioak, publizitatea, teledendak eta promozio komertziala helburu duten joko eta lehiaketak, ikus-entzuleen parte-hartze zuzenean oinarritutako kontsulta eta jokoak, eta beste medio baten programen aldi bereko berremisio hutsak; haiek, halaber, 13:00-16:00 edota 20:00-23:00 ordu tartetan eman beharko dira eta testuinguru geografikoari lotutako edukiak izan beharko dituzte.

- Katean egindako emisioei dagokienean, aldi berekoak gehienez jota ere eguneko 5 ordukoak eta asteko 25ekoak izan ahalko direla xedatzen da (ez da ezer esaten aldi berekoak izango ez diren talde edo kateko programen emisioei buruz).

- Taldeei dagokienean, lehenagoko debekua indargabetu eta honako muga berriak ezartzen zaizkio elkarte baten parte-hartzeari telebista ezberdinetan:

- Estatu mailako telebista baten kapitalean parte-hartze esanguratsua izanez gero (%5etik gora), ezin maila lokaleko telebisten kapitalean parte hartu haien demarkazioetako biztanleria, batuta, estatuko %25etik gorakoa bada.

- Autonomia mailako telebista baten kapitalean parte-hartze esanguratsua izanez gero (%5etik gora), ezin autonomia erkidego horren baitako maila lokaleko telebisten kapitalean parte hartu haien demarkazioetako biztanleria, batuta, erkidegoko %25etik gorakoa bada.

- Ezin demarkazio bereko bi telebistetan parte hartu.

Merezi du arau haietako batzuen esanahia eta ondorioak azpimarratzea. Lehenik, gutxienerako emisio denborak betetzeko telebista-programa kontsiderazioa jasoko duten saioen gaineko xedapena. Izan ere, telebista txiki-entzatzat eta eredu lokalarentzat hain garrantzitsua den «karrusela» deitu dugun programa-mota definizio hartatik kanpo uzten baita, eta ez da, orduan, aintzat hartua izango emisio orduak zenbatzeko. Bigarrenik, talde mediati-koen parte-hartzeari buruzkoa, aukera emango baitzaie bai Prisari bai Vocentori telebista lokalean jarraitzeko ez bakarrik programa hornitzaile gisa, baizik eta baita kateen jabetzaren bidez ere —nahiz eta parte-hartzeak arau hartara egokitu egin beharko dituzten—. Hirugarrenik, kateen egindako emisioei buruzkoa, zabaldu egiten baita, arrazoi kultural edo informatiboek aparte, hura modu komertzial hutsean baliatzeko aukera telebista lokalen programazioa osatzeko.

Ondorioa argia da: taldeen mesedetan moldatu da le-gea eta telebistagintza lokala ohiko estatu mailako telebis-ta orotariko komertzialaren eredupean jarri da. Halaber, estatuak autonomia erkidegoei kendu egiten dizkie telebista lokala araupetu eta ordenatzeko eskuduntzak. Arau berriarekin, adibidez, Euskadi eta Nafarroa artean jardun-go zukeen ustezko euskarazko kate baten emisioak kontrolatzeko eskuduntza estatuarena izango litzateke eta ez EAEko gobernuarena ez eta gobernu foralarena ere¹⁶.

Gauzak ez dira, ordea, hor amaitu. Hain zuzen ere, 2004ko martxoaren 12ko Ministroen Kontseiluaren bilkuran Telebista Lokalaren Plan Teknikoa onartu baitzuen Gobernuak. Lerro hauek idazterakoan oraindik argitara eman ez bada ere, jakina da murrizketa garrantzitsuak egin dizkiola plangintza hark autonomia erkidegoetatik egindako demarkazio proposamenei. Hartara, EAEk 23 demarkazio eskatu bazituen, Plangintzak 13 besterik ez dizkio aitortu. Nafarroan, berriz, 7 bakarrik eskatu zituen hango gobernu foralak, eta 5 jaso ditu Madrildik. Ez ditugu ezagutzen demarkazio haien hedapen geografikoak, baina edozein modutan argia dirudi egun telebista handiek bultzatu dituzten lurralde dinamiken ildotik doala

araua; udalerrri txikietako telebistak, berriz, desagertzera kondentatzen dira. Dena den, ikusteko dago zer gertatuko den plangintza harekin, martxoaren 14ko hauteskondeek ekarri duten aldaketa politikoa dela eta.

Ondorioak

Kezkatzeko modukoa dela uste dugu Euskal Herriko telebista lokalek azken urteetan izan duten bilakaera. Izan ere, telebista eredu berri baten garapena baino telebista lokalen kolonizazio prozesua erakusten duela uste dugu, komertzializazioaren eta, bereziki, talde handien presioaren eraginaren pean. Espainiako gobernuaren ikus-entzunezkoen inguruko legegintzak eta Euskadi zein Nafarroako instituzioen —autonomiko zein udal mailako— utzikeriak ere lagun izan dira prozesu horretan. Erabat desregulatu edo araugabetutako testuinguru batean, merkatuak eta enpresa handiek euren legea inposatu dute, bai egituran —multimedia kontzentrazioa—, bai kate-antolaketa —AEBetako *network* eta telebista lokalen antzekoa—, bai programazio-eremuan. Euskal Herriko erakunde autonomikoak eta udal mailakoak, berriz, ez dira gauza izan telebistagintza lokalaren garrantziaz garaiz ohartu eta haien beharretara egokitutako politikak bideratzeko. Ekonomikoki itota, talde handiekiko babes legalik gabe, tokian tokiko ekimenek, gizarte taldeek zein enpresa txikiek bultzatutakoek arazo larriak dituzte gaur egun garatu eta nabarmentzeko; arazo are larriagoak izango direnak datozen urteetan, Madrilgo Gobernuak ezarritako azken lege aldaketekin. Erakunde autonomikoak ere euren eremuetan ikus-entzunezko arloa antolatzen oraindik ere esku-men gutxiagorekin aurkitzen dira. Euskara, berriz, baztertuta geratu da telebista lokal gehienetatik.

Hura guztia ikusita derrigorrezkoa iruditzen zaigu Euskal Herrian telebista lokalaren gaineko eztabaida zabalabiatzea: gure komunikazio sistemaren parte inportantea da dagoeneko, baina are garrantzitsuagoa izango da etorkizunean. Ez da erraza ikusten nola berbidera daitekeen

egungo egoera, dagoeneko kate handien interesak hain garatuak daudela, are gutxiago erakunde autonomikoek estatuaren aurrean dituzten mugekin ikus-entzunezko sistema propio bat araupetzeko. Baina, edozein modutan, derrigorrezkoa ikusten dugu, EAEn behintzat, ikus-entzunezko sistemaren gaineko orain arte ez bezalako legegintza eta instituzionalizazio propio bat eraikitzea, Ikus-entzunezkoen gaineko euskal lege bat eta Ikus-entzunezkoen Euskal Batzorde Goren bat, alegia, gauza izango liratekeenak ikus-entzunezko sistemarako, eta haren baitan telebistagintza lokalentzako, irizpide eta politika-printzipio berri batzuk ezartzeko. Nafarroako Legea eta Batzordeak horren adibide izan litezke, baina bada eredu egokiagorik non begiratu, hala nola Kataluniako CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya). Hona hemen gure ustez telebista lokalaren gainean aintzat hartu beharreko irizpide batzuk:

- Pluraltasuna, zentzu ezberdinetan ulertu beharko litzatekeena. Batetik, ez dago telebista lokal mota edo eredu bakar bat, handi edo txiki, komertzial edo gestio publikokoa. Denetarik dago eta seguruenik denetarik egon behar da telebistagintza lokalean. Izaera edo tamaina batekoa edo bestekoa izanda ere, ordea, gertutasuna izan beharko litzateke telebista haien ezaugarria. Gertutasuna, zaila bada ere mugatzen, hurrengo puntuetan joango gara zehaztuz. Bigarrenik, telebista lokalak komunikazioaren pluraltasunaren gotorleku gisa. Komunikazioaren kontzentrazioa ez da arriskua bakarrik euskal komunikazio sisteman: arazo larria ere bada dagoeneko, eta telebista lokalera hedatzen ari da, taldeen multimedia dibertsifikazioaren bitartez. Zaila da dibertsifikazio hura galaraztea, hain zuzen ere, komunikazio taldeek ere paper garrantzitsua joka baitezakete telebistagintza lokalaren dinamizazioan, duten inbertsio kapazitatea dela-eta. Baina edozein kasutan irizpideak garatu beharko lirateke kontzentrazio mediatikoa kontrolatu eta mugatzeko.

- Zerbitzu lokala: telebista lokalen hedapen eremuek udal eta eskualde mailako berezitasun geografiko eta kulturalak errespetatu beharko lituzkete; kableak ez lituzke,

gaur gertatzen den bezala, batzuk (probintzia) besteen gainera (eskualdea, udala) jarri beharko.

- Tokian tokiko programazio eta produkzioaren garapena: estatu mailako eduki eta molde orotariko programazioen aurrean, eduki lokalen produkzioa ziurtatu beharko litzateke telebista lokalen jarduera nagusi eta negozio-eredu modura; informazioa, edozein kasutan, jarduera horren ardatza izatea ziurtatu beharko litzateke. Telebistaren bideragarritasunari dagokionean, garrantzitsua izan daiteke ere tokian tokiko komunikazio zerbitzuen integrazioa, sinergiak aprobeztatzuz.

- Kalitatea: bai emisio-transmisio-hartze katearen alderdi teknikoari dagokionean, bai, batez ere, edukiei dagokionean. Telebista lokalenak berezkoak diren baliabideak ere, hala nola karrusela eta agendak, baztertu baino irizpide horren arabera eraiki beharko lirateke. Are gehiago, etorkizunari begira, non digitalizazioa eta multimedia integrazioa nagusituko diren, garapen esanguratsua ezagutuko duten arloak izango dira bi horiek.

- Lankidetzeta eta elkartarua: produkzioa sustatzeko eta programazioa hornitzeko modu berriak garatuz —ko-produkzioa, trukea, telebista lokalentzako programen azokak...—. Gaur egun, kateak eta hornitzaile komertzialak dira programa iturri bakarrak; euskaraz dihardutenek ez dute ezta aukera hori ere. Euskararentzat bereziki, izugarritzko garrantzia izan dezake lankidetzak eta trukeak. EITBk paper garrantzitsua joko dezake horretan.

- Euskara: ez da onartzekoa euskarak telebista lokalean bizi duen bazterketa; are gehiago, telebista lokalak paper garrantzitsua du jokatzeko hizkuntza-normalizazioan. Interbentzio publikoa derrigorrezkoa da hizkuntza kuotak ezarriz edota euskararentzako frekuentziak erreserbatuz, euskaraz jardungo duten zerbitzu publikoko telebista lokalak ezarriz eta euskararen aldeko gizarte ekimenak sustatuz. Garrantzitsua litzateke baita ere euskaraz diharduten kanalen arteko sinergiak bultzatzea, koprodukzio formulak eta trukeak bultzatuz.

- Finantzaketa eta gestio publikoak sustatu: diru eskasia dela-eta biziraupen mugan daude telebista lokaleta-

ko asko, aurrera jo ezinda, ez kalitatean ez garapenean. Euskal Herriko telebista lokalaren finantzaketa publikoa oso txikia da. Derri gorenak da diputazioen eta udalen zereginaren birplanteamendua telebista lokalen inguruan, askozaz diru gehiago inbertituz gizarte ekimenen sustapenean edota gestio zuzeneko zerbitzu berrietan. ¶

1. Iparraldeko telebista lokalaren egoera guztiz ezberdina da Hegoaldekoarekiko. Zerrenda egiterakoan bertan diharduten kanalak aipatu egingo baditugu ere, ez ditugu, ordea, bestelako azterketak egiteko orduan aintzat hartuko.
2. Euskal Herriko Unibertsitateak finantzaturiko (1/UPV 00016.323-H-13687/2001) «Telebistagintza lokalaren panorama Euskal Herrian» izeneko ikerketa-proiektu zabalean oinarrituta dago artikulua hau. Artikulu honen egileak ikerketaldiaren partaide berberak dira eta 2002an hasi eta gaur egun ere lan horretan dihardute. Bide honetan, oso lagungarriak izan zaizkigu telebista kanal desberdinetan elkarrizketatu ditugunen kolaborazioa eta baita ere Josu Amezaga eta Miren Josu Aranburu ikerlariak eskainitako laguntza. Hemen aurkezten diren datuak 2002 urteari dagozkie gehienbat.
3. Zehatzak izateko asmoz, honako definizio instrumentala erabili dugu telebista lokala zedarritzeko: bere emisio-eremua Euskal Herri osoa baino txikiagoa dutena. Hala eta guztiz ere ez da erraza telebista lokalen kopuru erabat zehatza eskaintzea. Ondoren ematen den zerrendan kablez edota lurrazalez emititzen duten telebistetatik duela gutxi desagertu den Ermuko Telebista eta berriro itzuli den Gran Bilbao Televisión sartu ditugu; baita duela gutxi emisioan hasi den Goierri Telebista ere. Internetez emititzen dutenetatik, berriz, Iparraldekoak eta Proyección TV hartu ditugu aintzat (parentesi artean bada ere aipatzekoa da Proyección TVk 2004ko martxoan euskarazko kanal berria zabaldu duela, www.euskaraz.tv izenarekin). Ondarroako TB, oso aspaldiko kontua denez, ez dugu aipatu. Ez ditugu sartu, ezta ere, Tele San Sebastián eta Canal 23 estazioak, biak Tebilbilbaorekin zerikusia dutenak. Izan ere, Tele San Sebastián Donostialdean frogatan emititzen ari den kanala da, haren asmoa delarik Tebilbilbao eta Tevitoriarekin batera EAE mailako katea osatzea. Canal 23, berriz, teledendan oinarritutako kanal baten esperimentazio saioa izan zen, eta oraindik Bilbo inguruko zenbait tokitan ikus badaitete ere, ez du dagoeneko frekuentzia okupatzea baino beste helbururik. Azkenik, zerrendatik kanpo utzi dugu, halaber, azkenaldian bai Bilbon bai Donostian TVL kateak sustatuta (zeina Madrilgo Telesierrek sortutako katea baita) 906 zerbitzuekin lotutako emisioak eskaintzen dituzten telebistak. Telebista hauen zerikusia eremu lokalarekin hutsa da, ez baitute emisio lokal bat bere ere egiten.

Bestalde, nahiz eta zerrendan agertu, Iparraldekoak, Ermukoa eta Proyección ez ditugu egituraren azterketarako aintzat hartu. Programazioaren azterketarako, aldiz, modu erregularrean emititzen duten telebisten kasura mugatu gara. Aurrekoetz gain, hortaz, ez ditugu, ezta ere, aintzat hartu, noizik eta behin bakarrik emititzen duten telebistak, esaterako, Telefusti, Buñuel TV, C.L.

- Arguedas eta C.L. Funes; ezta azterketa egiteko garaian martxan denbora gutxi zeramaten Goierri TB edo Popular TV Navarra ere.
4. Internetez emititzen duten Angeluko, Baionako eta Donibane Lohizunekoek gain, noizean behin, azkenean 2002ko neguan, pantailaratu izan den Kanaldude Telebista sartu dugu. Azken honen, bere historian, bideo zinten salmenta sistema erabili izan duela aipatu behar da.
 5. AIMCren erroldaren datuak ez dira guztiz zehatzak eta zenbait adituk kolokan jarri dute haien zuzentasuna. Adibidez, 27 telebista ematen ditu EAerako eta 6 Nafarroarako, baina gure datuek behintzat kopuru altuago erakusten dute. Katalunian ere, bertako adituek egindako lan batean, 104 telebista zenbatu dituzte, AIMCren kopuruaren behetik, hortaz. Hala eta guztiz ere alderaketak egiteko daukagun erreferentzia bakarrenetakoa da.
 6. Kontuan hartzekoa da emaitza honetan Nafarroako kable bidezko telebisten kopuru altuak duen eragin handia, haien emisioa oso xumea denean kopuruei dagokienez —batzuk herriko jaietan bakarrik emititzen dute—.
 7. Nafarroako kasua berezia da alderdi honetatik begiratuta, bertan ez baitago telebista autonomikorik. Aspaldiko kontua da Iruñeko Canal 4 telebista lokalaren ahalegina Nafarroa osora hedatzeko, eta hain zuzen ere Gobernuak berak oztopatu zuen ahalegin hura baimenik gabe eraikitako emisoreak ixtera behartuz. Azken urtean, Nafarroako Gobernuak telebista digital autonomikoko bi lizentzia emateko lehiaketa zabaldu zuen, zeinean Iruñeko telebista lokal bi, Canal 4 eta Canal 6 izan diren garaile. COPEren Popular TVk ez du lizentziarik lortu, baina hala ere telebista lokal gisa emititzen jarraitzen du.
 8. Bizkaiaren kasuan, baita Barakaldoko Tele 7 ere.
 9. Zarautz, Eskoriatza eta Urnietan, Euskaltelek herri haietan lehenetik ezarrita zeuden kable sistemak bereganatu zituen, haiek ziztuzten konpromisoak errespetatu. Mendaron, Europako Batasunak sustatutako proiektu piloto baten baitan dihardu telebista lokalarekin.
 10. Kokatze estrategikoaren kontzeptuarekin adierazi nahi da telebista horien helburua ez dela, epe laburrean behintzat, etekin ekonomikoak lortzea, baizik eta eremua okupatzea, helburu ezberdinekin baina betiere taldearen garapen estrategikoaren funtzioan: multimedia-egitura maila lokalean garatu; negozio arlo berriak zabaldu; eragin ideologikoa indartu... Jokabide hori nabarmena da Vocento-Correo eta Prisaren kasuetan, baina baita Promecal edo Local Mediarenean ere, nahiz eta azken hauek dimentsio txikiagoa izan komunikazio talde gisa.
 11. Azkenaldian, bai Bilbon bai Donostian, TVL kateak sustatuta (Madrilgo Telesierrak sortutako katea), 906 zerbitzuekin lotutako emisioak eskaintzen dituzten telebistak hasi dira berriro ere ikus-

ten. Telebista hauen zerikusia eremu lokalarekin hutsa da ez baitute emisio lokal bat bera ere egiten. Ez dira hortaz aintzat hartu azterketarako.

12. Televisión Alto Nervión-en kasua, adibidez, nabarmena da, telebista lokala kateko programazioaren emisioa besterik ez baita, Ser irrati katearen azpiegitura teknikoak aprobetxatuz. Baina bes-tetan ere oso garrantzitsua da telebista katearen eta Ser irrati ka-tearen arteko harremana, azken honen esatari askok eta askok aurkezle eta kolaboratzaile lanetan jarduten baitute gero telebis-tan.
13. Galdeketen bidez lortutako eta Merkatal Erregistroetan aurkeztu-tako kontuen datuak erabili ditugu atal honetarako. Kasu gehienez-tan 2002 urteari dagozkie, baina gutxi batzuetan 2001 urtekoak dira.
14. Euskal Herrian «teletestua», «pantailazoak», «powerpointa» ala «buklea» hitzak gehiago entzuten diren arren, aproposagoa iru-ditzen zaigu Kataluniako karrusela erabiltzea.
15. Xedapen hau garrantzitsua izan da zenbait autonomia erkide-goetan, hala nola Katalunian, non legea eman zenerako telebista mapa nahikoa osatuta zuten. Hain zuzen ere, Kataluniako Gene-ralitateak, legea aintzat hartuta, lizentziak eman ez baino ozto-patu bai egin duela behin eta berriro telebista berrien zabaltzea, behintzat eragile pribatuek sustatutakoak. Halaber, estu kontro-latu ditu kanalen eskualdaketak, Espainiako komunikazio taldeen sarrera galaraziz (Localiak telebista bakar bat du; Vocentok edo Local Mediak batere ez). Orain ere, xedapen hari eutsiz, digitali-zazioa ezarri bitartean egun martxan dauden telebista lokalei ba-bes legala eta administratiboa eskaintzeko legedia eman eta bai-men-prozedura abiatu ditu Kataluniako Generalitateak.
 Gurean ordea, legeak garrantzi txikia izan du eta xedapen hark, dagoeneko, ez du ezta ere Euskal Herriko telebista lokalak araupetzeko edo babesteko balio birtualik gordetzen. Hain zuzen ere, gaur egun martxan dauden telebistetatik %35 baino ez dira 1995 baino lehen sortutakoak.
16. Hain zuzen ere, Kataluniako Gobernuak inkonstituzionalitate helegitea jarri dio arau honi, telebista lokalen edukiak finkatzeari dagokionean autonomia erkidegoen eskuduntzak zapaltzen di-tuela iritzita.